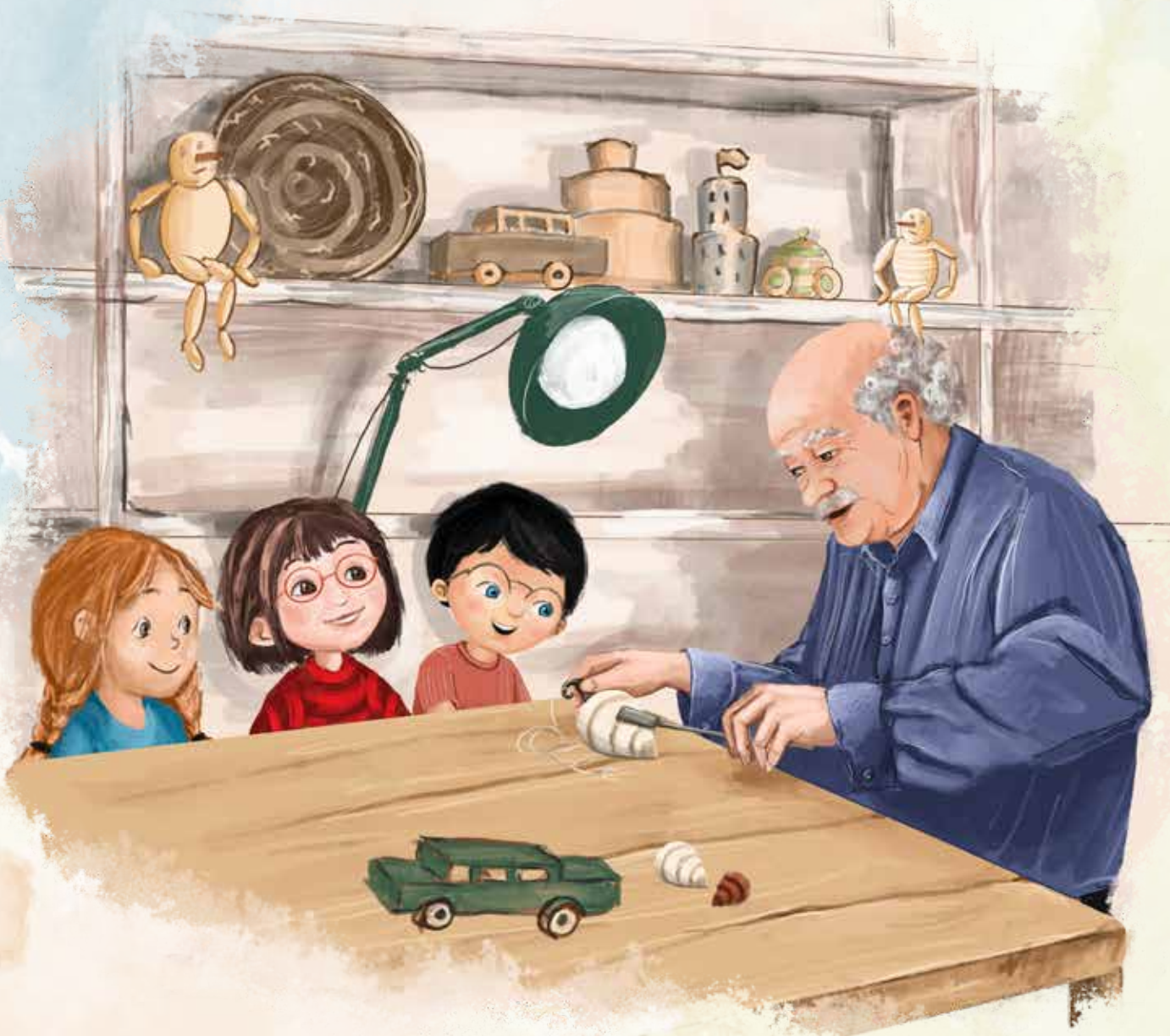

Öncü ÇOCUK

TEMMUZ - AĞUSTOS - EYLÜL 2022

TÜRK STANDARDLARI ENSTİTÜSÜ**TEMMUZ - AĞUSTOS - EYLÜL 2022 / Sayı: 103**

Yayın Türü: Yerel - Süreli

SahibiTürk Standardları Enstitüsü Adına
Mahmut Sami Şahin**Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**

Habibe Ajderoğlu

Yayın Yönetmeni

Fatih Aydınalp

Editör

Duygu Külâh

Grafik Tasarım

Mustafa Nazif Duran

Telefon : 0505 282 6999

e-posta : mustafa_nazif@yahoo.com

Kapak

Zeynep Karabacak

Yayın Yönetim Yeri

Türk Standardları Enstitüsü

Kurumsal İletişim ve Pazarlama Müdürlüğü

Necatibey Caddesi No: 112 - Bakanlıklar / Ankara

Telefon : 0312 416 62 46

e-posta : duygu@tse.org.tr

Abonelik

Telefon : 0312 416 67 47

e-posta : adagli@tse.org.tr

Yayına Hazırlayan

Küçük Ev Yayınları

e-posta : info@kucukevyayin.com

Basım Yeri

Sistem Ofset Basım Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti.

Strazburg Caddesi No: 31/17 Sıhhiye - Ankara

Tel: 0312. 231 32 57

www.sistemofset.com.tr

Bu derginin hazırlanmasında katkılarını esirgemeyen

Çocuk Edebiyatçıları Birliği'ne teşekkür ederiz.

Editörden	1
Çocuk Gelişiminde Oyun ve Oyuncak	
Gülşen Ünüvar	2
Her Yerde Oyun / Emin Barış Kandemir	4
Bilelim Öğrenelim / Bera Yüksel	5
Spor / Bowling	6
Hayvanlar Dünyası / Dokumacı Kuşlar	
Emin Barış Kandemir	8
Tavşan Adası	10
Önce Sağlık / Yaz Hastalıkları	
Dr. Baha Kandemir	11
Bir Şehir Bir Efsane / Trabzon	12
Çocuğun Gelişiminde	
Geleneksel Oyun ve Oyuncağın Önemi	14
Dijital Dünyada Oyun Bağımlılığı	
Nesrin Özarslan	16
Yapay Zeka Nedir / Mehmet Zirek	17
Değerlerimiz / Öncü Doğruluk Örneği	18
Türklerin Zafer Ayı Ağustos	
Fatma Yangın Ekşioğlu	19
Öncü Çocuk Söyleşi	20
İzmir'in Dağlarında Çiçekler Açar	
M. Kasım Ak	22
Bir Elektronik Öyküsü / Bruno Kaiser	
Türkçesi: Üzeyir Gündüz	23
Çocukların Biricik Adamı:	
Mevlâna İdris Zengin / Ayşegül Sözen Dağ	24
Akdeniz Marşı'na Nefes Veren	
Bir Hanım Besteci: Leyla Saz	25
Ağzımızın Tadı / Sağlıklı Atıştırmalıklar	
Ayşegül Sözen Dağ	26
Öncü'yle Geziyorum	
Dünyanın Ucundaki Kent: Sidney	28
Meslekler / Fotoğrafçılık / Mustafa Nazif	30
Uzak Coğrafyalardan	31
Bulalım Eğlenelim / Mehmet Zirek	32
Tangram	33

Merhaba sevgili çocuklar.

TSE, ÖNCÜ ÇOCUK dergimizin Temmuz-Ağustos - Eylül/2022 sayısı ile yeniden beraberiz. Bu sayıdaki kapak konumuz, sizlerin asla vazgeçemeyeceği; annenize babanıza, "Lütfen biraz daha... biraz daha..." diye yalvardığınız çok tatlı bir konu: Oyun ve oyuncak.

Çocuk edebiyatına gönül vermiş yazar-çizer, ağabey ve ablalar, bu kez sizin temel haklarınızdan biri olan oyun ve oyuncak ilişkisini enine boyuna değerlendirdiler. Kimisi öykü ve masallarıyla, kimisi akademik ve bilimsel düşünceleriyle, kimileri de, oyun ve oyuncakın dününü bugünü ve geleceğini anlatan değişik yazı türleriyle son derece faydalı ve eğlenceli bir içerik sundular.

Örneğin, geçen sayılarımızdan ismini bildiğiniz MEB şube müdürlerimizden, değerli eğitimci Nesrin Özarıslan bu kez, "Dijital Dünyada Oyun Bağımlılığı" konusunu ele alıyor. Okul öncesi kitaplarıyla tanıdığımız pedagog yazar Gülşen Ünüvar hocamız, "Çocuğun Gelişiminde Oyun ve Oyuncakın Yeri" adlı yazısıyla selamlıyor bizleri. Ayşegül Sözen Dağ, "Bir Yazar Bir Kitap" köşesinde bu kez iki ay önce, erken yaşta yitirdiğimiz çocuk edebiyatçımız Mevlana İdris'i anıyor ve Dondurmalı Matematik adlı kitabını tanıtıyor.

Tabi, bu arada Öncü Çocuk da boş durmuyor. Bu sayımızda üç ayrı yazıyla bizlere katkı sunacak. Örneğin, "Dedemin Oyuncakları" başlığı altında onun dedesiyle yaptığı çok faydalı ve eğlenceli bir söyleşisini okuyacağız. "Öncüyle Geziyoruz"

köşesinde, bir ada ülkesi olan Avustralya'yı ve büyük liman kenti Sidney'i tanıtacak. Ayrıca, "Değerlerimiz" ana başlığı altında Öncü Çocuk Doğruluk Örneği adlı eğitsel bir öyküsünü okuyacağız.

Pedagog Bilge Kutad ise, "Çocuğun Gelişiminde Geleneksel Oyun ve Oyuncakların Önemi" adlı, çocuk düzeyine indirgenmiş akademik yazısıyla kapak konumuza değerli bir katkı sunacak.

"Bir Şehir Bir Efsane" başlığımızda M. Kasım Ak, bu sefer Trabzon ilimizin adıyla ilgili güzel bir efsaneyi dile getiriyor. Çocuk edebiyatının değerli kalemlerinden Fatma Yangın Ekşioğlu, "Zaferler Ayı Ağustos" başlığı altında Malazgirt ve 30 Ağustos Zaferleri'ni heyecan verici bir dille bizlere sunuyor. Yine bu bağlamda, "Yaslı gittim, sen geldim." dizeleriyle başlayan Akdeniz Marşı'nın değerli bestecisi Leyla Saz Hanımefendi'nin hayat öyküsü hakkında mini bir biyografi okuyacağız.

"Önce Sağlık" köşemizin bu ayki konuğu Dr. Baha Kandemir. O da bize çocukların sıkça karşılaştığı yaz hastalıklarından söz edecek. Bilim dünyasına ışık tutan Bir Elektron Öyküsü adlı çeviri ile, burada adlarını tek tek sayamayacağımız ama dergimize değişik pencerelerden renk katacak genç kalemlerimizin sıcacık ve eğlenceli yazıları da okunmak için sizleri bekliyor olacak.

Sonbahar sayımızda buluşmak üzere, hoşça kalın.

ÇOCUK GELİŞİMİNDE OYUN VE OYUNCAK

Gülşen Ünüvar / Pedagog

Oyun, her ne kadar çocukların hoşça vakit geçirdiği bir uğraş olarak tanımlansa da birçok gelişim alanına ve beceriye kapı aralayan, çocuklara sınırsız hayal pencereleri sunan, eğlendirirken öğretene, düşündüren bir aktivitedir.

Henüz bebek yaşta tanışırız oyunla. Hareket eden nesneleri tutmaya çalışır, tekrarlı seslere el kol hareketi ile tepki verir, mimiklerimizi şekilden şekle sokardık.

Daha ileri dönemlerde, özellikle üç yaşından itibaren sosyalleşmeye başlayan, kendisine oyun arkadaşı arayan çocuklarda oyun alanları ve oyun çeşitliliği artacaktır. Başkaları ile oyun kurma ihtiyacı hisseden çocuk, sosyalleşme sürecine girecektir. Yardımlaşma, paylaşma, kurallara uyma, kendi hakkını savunurken, bir başkasının da hakkına saygı gösterme, liderlik duygusunu tatma ve sorumluluk alma gibi becerileri oyun sayesinde kazanacaktır. Oyun oynarken karşılaşılan bu duygular, belki de hayatın hiçbir sürecinde karşımıza bu kadar net ve doğal haliyle çıkmayacaktır. Oyun ortamının çocuğa sunduğu bu fırsat, paha biçilemez deneyimler olarak ileriki yaşlarda da kendini gösterecektir.

Sorumluluk bilincinin temelleri küçük yaşlarda atılır. Bunun en iyi kazanıldığı ortamın oyun ortamı olduğunu idrak edersek, oyunun eğitici ve öğretici özelliğini de peşinen kabullenmiş oluruz. Hoşça vakit geçirilen bu mühim zaman diliminin kişilik gelişimine kıymetli katkılarda bulunduğu tüm yetişkinler tarafından kabul görmüş bir gerçektir artık.

Fiziksel becerileri destekleyen hareketli oyunlar sayesinde sağlıklı bir süreç geçiren çocuklar, küçük ve büyük kaslarını kullanım konusunda yeterlilik kazanacaklardır. Nasıl bir yeterlilik peki? Futbol oynayanların en çok bacak kaslarının, basketbola ilgisi olanlarınsa hem bacak hem kol kaslarının, yüzücülerin ise neredeyse tüm kaslarının güçlü olması gibi.

Pratik düşünme, hızlı karar verme, ayırt etme, kıyaslama ve algılama gibi becerilerde de oyunun olumlu etkisi yadsınamaz. İsim- şehir oyununda zamanı verimli kullanan çocuklar, denge oyununda algılarını devreye sokacak, satranç oyununda doğru strateji kurmayı deneyimleyecektir. Böylece bilişsel becerilerini geliştirecek ve eğlenirken tüm gelişim alanlarını harekete geçirmiş olacaktır.

Oyunun sahip olduğu bunca olumlu etkiyi destekleyen bir başka etken de oyuncaktır. Oyun ve oyuncak, birbirini tamamlayan yapboz parçaları gibidir. Oyuncak deyince, oldukça teferruatlı donanıma sahip materyaller akla gelebileceği gibi, basit oluşumlar da oyuncak olarak adlandırılabilir. Ev ortamında bulunan eşyalardan (masa, sehpa, tencere, kaşık, minder vb.) faydalanarak oyuncak tasarlanabileceği gibi, tasarlanmış hazır oyuncaklar da oyun dünyamıza katkı sağlayabilir.

Oyuncak seçiminde dikkat edilecek husus çocuğun ilgi alanıdır. Legolara karşı sempati duyan bir çocuğa yarış arabası alması konusunda ısrar etmek, onun yeteneklerini köreltmek anlamına gelir.

Peki çocuklar kendi oyuncaklarını kendileri seçebilirler mi? Elbette seçebilirler. Bu noktada anne babaların yapması gereken en sağlıklı müdahale, rehberlik etmek olmalıdır.

Küçük yaşlardan itibaren edinilen bilinçli seçim yapma davranışı, çocukları oyun ve oyuncak konusunda doğru tercihe götürecektir.

HER YERDE OYUN

Emin Barış Kandemir

Bir Afrika Ülkesi olan Mali'de, özellikle de Dogon kabilesinin bireyleri arasında bir efsane anlatılır: Sözüm ona, dünyanın başlangıcında yerle gök birbirlerine o kadar yakınmış ki, anneler çocuklarını avutmak için onlara oyuncak yerine gökten bir yıldız kopartıp verirlermiş.

Oysa bugün, o ülkenin çocukları bile bu tür şeylere gülüp geçiyorlar. Çünkü onların da diğer dünya çocukları gibi kendilerinin ürettiği ilginç oyunları var. Bunlardan biri de "SEY" oyunudur. Buna, bir objeyi saklama - bulma temeline dayanan bir taktik oyunu diyebiliriz. Malili çocuklar bu oyunu şöyle oynuyorlar:

Önce, misket büyüklüğünde bir taş bulunuyor. Sonra, yere birkaç santim aralıkla yan yana altı küçük çukur açılıyor. Ebe seçilen çocuk, elindeki taşla çukurların başına geçtiğinde diğerleri birkaç adım geri çekilip bekliyorlar. Ebe, el çabukluğu marifetiyle taşı her çukura sokup çıkartarak diğerlerini yanıltmaya çalışır. Ama sonunda taşı altı çukurdan birine bırakır. Diğerleri çukur numarasını söyleyerek, taşın hangi çukurda olduğunu bilmeye çalışırlar. Bilen yeni ebe olur ve oyun böylece sürüp gider.

Saklama- bulma yöntemine dayalı oyun türleri, dünyanın hemen hemen bütün kültürlerinde görülebilmektedir. Mesela bizdeki fincan oyununu andıran bir oyunu, Batı Afrika'da, Beninli çocuklar arasında görebiliyoruz. Özellikle kız çocukları arasında oynanan "DOSU" adındaki bu oyunda saklama işi, fincanla değil de kumla yapılıyor.

Önce bir yüzük bulunuyor. Sonra ebe olan kız, katılımcı sayısı kadar küçük kum öbekleri oluşturuyor ve içlerine değişik objeler saklıyor. Tabi, öbeklerden birine de yüzüğü koyuyor. Ebe, bunları yaparken diğer kızlar sırtlarını dönüyorlar. Sonra oyuna katılan her kız, sırasıyla bir kum öbeğini eşeleyip yüzüğü bulmaya çalışıyor. Bulan, oyunun kraliçesi oluyor.

Ulusların birbirleriyle olan kültürel etkileşimi o denli geniş ki, bizdeki kemik ya da aşık oyununun değişik bir türü, Vietnam'ın kuzeyinde yerleşik Miaos halkının çocukları arasında da

tercih edilen bir oyun haline gelmiştir.

Sonuç olarak; çocuk her yerde çocuk, oyun her yerde çocuğun arkadaşı.

AŞIK OYUNU

Aşık oyunu, koyunların ve keçilerin arka bacaklarında bulunan dört yüzlü kemikle oynanan bir oyun. Eski çağlardan günümüze gelene kadar Türkistan ve Anadolu başta olmak üzere Türklerin yayıldığı tüm coğrafi bölgelerde bu oyuna rastlamak mümkündür.

BİLELİM ÖĞRENELİM

Bera Yüksel

Volkanik küllerin faydalı yönleri var mı?

Volkanik küllerin zararlarının yanı sıra, bazı yararlı yönleri de bulunmaktadır. Örneğin toprağı verimini artırmakta ve zenginleştirmektedir. Volkanik küllere maruz kalan bölgelerde, çiftçiler olağanüstü bir ürün rekoltesiyle karşılaşmışlardır.

Volkanik küllerin tehlikesi

Yanardağların püskürttüğü volkanik küller, püskürtülen lavlardan daha tehlikelidir. Yanardağın yamacından aşağı inen küller, bir çığ düşmesi gibi önüne gelen her şeyi yakar, kaynatır, eritip yok eder.

*Üstteki fotoğrafta, 1991 yılında Filipinler'deki Pinatuba dağının lav püskürtmesi ve bunun sonucunda meydana gelen bir volkanik kül çığı 17 kilometre çapında bir alanı yakıp yok etmiştir.

* Kimi zaman volkanik kül bulutları güneş ışığını engellemek suretiyle iklim değişikliğine yol açabilirler. Sağdaki fotoğraf, 1815 yılında Endonezya'nın Tambora dağında meydana gelen bir volkanik kül bulutu sonucu, bütün dünyada hissedilebilir bir iklim değişikliği yaşanmıştır.

Hangi volkanik patlama bir Roma kentini yok etti ?

İtalya'da bulunan Vezüv yanardağı, M.S. 79 yılında, öyle bir lav püskürtmeye başladı ki, bunun sonucunda bir Roma kenti olan Pompei, 6 metrelik bir kül yığınının altına gömüldü. Bu kentte yaşayan bütün insanlar da soğuyup katılaşan bu kül tabakasının altında kaskatı kesildiler.

Kentin kalıntıları ancak 1860 yılında günyüzüne çıkarıldı.

SPOR

BOWLING

Bera Yüksel

Bowling, özellikle son yıllarda, gençlerin ve çocukların çok ilgi duyduğu eğlenceli bir spor dalıdır. Kapalı mekanlarda, özel hazırlanmış bir platform üzerinde oynandığı için bir salon sporu olarak kabul edilir. Oyunun temel mantığı, özel hazırlanmış bowling topunu lane adı verilen oyun hattı üzerinde savurup kaydırarak hattın sonuna sıralanmış olan kuka veya pin adı verilen lobutları devirmektir.

Bowling oynayabilmek için bir bowling topuna, 10 adet lobuta ve uluslararası kurallara göre hazırlanmış bir bowling sahasına ihtiyaç vardır. Oyun tipine göre, 9 veya 10 lobut kullanılır. Ülkemizdeki bowling oyunlarında 9 lobut kullanılmaktadır. Lobutlar, hattın son kısmından itibaren bir üçgen oluşturacak şekilde 1-3-5 şeklinde dizilir.

Bowling oyununda seçilecek top çok önemlidir. Topun üst kısmında yüzük ve orta parmağın geçirileceği yan yana iki delikle, hemen onların altında başparmak desteği için bir başka delik bulunur ve top bu üç parmakla kavranır. Toplar ağırlıklarına göre numaralandırılmıştır. Oyuncular, kendi kilolarına uygun topları seçerler. Örneğin 6 numaralı top 2.7 kilogram iken, 7 numaralı top 3.1 kilogram, 9 numaralı top 4 kilogramdır. Dolayısıyla uygun seçilen top başarının bir parçasıdır.

Bowling salonlarında, oyunculara tek tip ayakkabı verilir. Bunun amacı, kaygan zeminde rahatça hareket edebilmek ve zemine farklı ayakkabılarla zarar vermek içindir. Bowling oyununda, kullanılan bazı temel kavramlar vardır. Mesela bunlardan biri "frame"dir. Topun iki kullanımı hakkına bir frame denir. Bir sette on frame bulunur ve bunlar skor tablo-

sunda kutucuklar halinde gösterilir. İlk atışta bütün lobutları devirme atışına "strike" denir ve skor tablosuna "X" işareti konur. Eğer oyuncunun bütün lobutları devirme işlemi ikinci atışta gerçekleşmişse, buna da Bowling dilinde "spare" adı verilir ve skor tablosuna "/" işareti yazılır. İlk frame atışından sonra iki veya daha fazla lobutun birbirinde ayrı taraflarda kalması durumuna ise "split" denilir.

Bu oyunda galibiyet, her framede yapılan strike, spare ve split durumlarına karşılık gelen puanların genel toplamıyla belirlenir. Bowling oyununda atışlar için bir saniye sınırlaması yoktur. 10

frame sonunda kim daha çok puan almışsa oyunun kazananı odur. Oyun tek kişiden, sekiz kişiye kadar gruplar halinde oynanabilir. Oyunun basit bir mantığı olmasına rağmen farklı atış teknikleri, duruş ve hareket kabiliyetleriyle birlikte, yeteneklerini bambaşka noktalara taşıyan profesyonel bowling oyuncuları vardır.

Dikkat, denge ve yeteneği bir araya getiren bowling oyununun kökeni antik Mısır'a, yani M.Ö. 5000 yıllarına kadar uzanır. Bu spor, o dönemlerde de insanların eğlendikleri ve yeteneklerini sergiledikleri bir spor dalıydı.

Görseller: Türkiye Bocce Bowling ve Dart Federasyonu. Foto, Güngör Doğanay

Dokumacı Kuşlar

Emin Barış Kandemir

Sevgili çocuklar;
Tekstil ürünlerinin bu denli yaygın olmadığı yıllarda annelerimiz ve ninelerimiz, özellikle kış aylarında çocuklarını ve torunlarını soğuktan korumak için örgü şişleriyle yün başlıklar, çoraplar, kazaklar, eldivenler örerlerdi. Hatta kız çocuklarını dizlerinin dibine oturtur, onlara örgü sanatının inceliklerini öğretirlerdi.

Hiçbir eğitim almadan örgü ve dokuma sanatının en mükemmel örneklerini sunan bu

kuşlar özellikle, Afrika, Hindistan Avustralya ve Yeni Zelanda gibi tropikal bölgelerin adalarını kendilerine yurt edinmişlerdir.

İri bir serçe büyüklüğündeki bu kuşlar, bizim dilimizde "Dokumacı Kuş" olarak bilinir. Yuvalarını dokuma sanatını andırır biçimde inşa ettikleri için bu adı almışlardır.

Yuvalarını kurarken, ana malzeme olarak yeşil ve yumuşak otları kullanırlar. O kadar mükemmel bir dokuma işçiliği sergilerler ki ürettikleri eser, bir kuş yuvasından çok bir sanat harikasına dönüşür. Dış görünüş olarak şişe, vazo, küre biçiminde inşa edilen bu yuvalarda ufacık bir kusur göremezsiniz.

Kuşlardan bazıları, ördükleri yuvayı bir fener gibi dallara asarken, bazıları da dal çatallarının arasına oturturlar.

Yuvayı inşa etmek erkek kuşların işidir. Dişiler ise çeşitli kuş tüyleri, kürk döküntüleri

ve pamuk gibi yumuşak malzemelerle yuvanın içini astarlama işini üstlenirler.

Dokumacı kuşların çok türü vardır. Örneğin Afrika'da yaşayan bir tür vardır ki, bunlar yuvalarını sanki bir apartman dairesi gibi çok odalı biçimde inşa ederler. Her oda, bir çiftin yaşam alanıdır.

Dokumacı kuşlarının inşa ettiği apartman tipi yuvalar, mevsimlik değildir. Yaklaşık yüzyıl ayakta kalan yuvalar vardır. Bu açıdan bakıldığında sadece kendileri için değil, gelecek kuşakları da düşündükleri izlenimi verirler.

Ağaçlar üzerine kurulan bu tür yuvaların ağırlığı, bazen birkaç tonu bulur. Afrika savanalarında yaşayan dokumacılar, genellikle, ot tohumları yiyerek beslenirken ormanlarda yaşayanlar böceklerle beslenirler.

BUNLARI BİLİYOR MUSUNUZ?

1. Dokumacı kuşların yuvaları iklim yalıtım özelliğine sahiptir.
2. Dişi ve e rkek dokumacı aynı anda kuluçkaya yatabilir.
3. Birleşik yuvalar çok büyük olduğu için, çok fazla dokumacı kuş vardır ve hepsi birbiriyle iletişim içindedir. Yavrular herkese aittir, herhangi bir dokumacı, bir başka dokumacının yavrusunu besleyip büyütebilir.
4. Bazı durumlarda yırtıcı bir kuş olan Cüce Şahin, dokumacı kuşun yuvasını paylaşır. Bunun karşılığında onları diğer yırtıcılardan korur. Bilinen on kuş türü daha dokumacı kuşun yuvasını paylaşır. Bu da onları bir otel işletmecisi yapmaz mı? 😊

Tavşan Adası

Sevgili Çocuklar,

Eminim, hepinizin büyüme çağında bir pelüş tavşanı olmuştur. Hatta pelüş tavşanı ile birlikte uyuyan kardeşlerinizi de görmüşsünüzdür. Okuduğunuz çocuk kitaplarının büyük çoğunluğu ponpon tavşanların maceralarıyla doludur. Belki de bahçeli evi olanlar, birkaç yavru tavşan edip bahçelerinin bir köşesini bu sevimli canlılarla paylaşmışlardır.

Aslına bakarsanız, öyle petshop kafeslerinden kurtarıp, kendi evimizdeki kafeslere hapsedtiğimiz bu sevimli hayvanların özgürlüklerini kısıtlamak doğru bir davranış değildir. Çünkü doğal hayata alışık olan hiçbir hayvan, kafes koşullarında yaşamak istemez. Onları doğal ortamlarında izlemek daha keyiflidir.

Mesela siz, "Tavşan Adası" diye bir yer duydunuz mu? Duymadıysanız ben haber vereyim: Japonya'da, sadece yaban tavşanlarının yaşadığı bir adacık bulunuyor. Asıl adı *Okunoshima* olan ve halkın "Tavşan Adası" diye adlandırdığı bu adacık-

ta, yırtıcılar ve avcılar bulunmadığı için milyonlarca yaban tavşanı yaşamaktadır.

Tavşanlar, genellikle ürkek ve korkak bilinirler. Ama bu adada korkulacak bir şey olmadığı için çok mutlular. Gün boyunca yiyip içerek, oynayıp zıplayarak vakit geçirirler. Oynamaktan yorulanlar, otların gölgesine sere serpe uzanıp uyku çekerler. Otçul hayvan olduklarından, adanın bitki örtüsü hepsini beslemeye yeter.

Tavşanlar, çok doğurgan varlıklar oldukları için çok yavruları olur. Bir anne tavşan, her seferinde yaklaşık 10-12 yavru dünyaya getirebilir. Yavrular, ilk haftalarını yer altındaki yuvalarında anne sütüyle beslenerek geçirirler. Anne sütü, insanlarda olduğu gibi onları da güçlendirir.

Yavru tavşanlar, yaklaşık beş hafta sonra başlarını yuvadan dışarı çıkartırlar. Zeki ve meraklı gözlerle çevreyi kolaşan ederler. Yuviden çıktıklarında ilk yaptıkları iş, ıslak ayaklarıyla dişlerini fırçalamak olur. Ne de olsa, artık onlar da otla beslenmeye hazır dırlar.

Kuzenlerinin arasına katıldıklarında, o kadar çok oyun arkadaşı bulurlar ki, canları hiç sıkılmaz. Çünkü *Tavşan Adası*, bu küçük misafirler için bir tavşan cennetidir.

Tavşan Adası'nı ziyaret eden turistler, belleklerinden ömür boyu silinmeyecek anılarla dönerler evlerine.

Okunoshima

ÖNCE SAĞLIK

Yaz Hastalıkları

TSE Öncü ÇOCUK

etmeliyiz. Örneğin Turçev'in (Türkiye Çevre Vakfı) Mavi Bayrak Uygulaması'nı duyduğunuzdur. Mavi Bayrak taşıyan plajların yetkililerce sürekli denetlenen ve halk sağlığına uygun olduğunu unutmayalım.

Yüzme havuzları, birçok insanın ortak kullanım alanı olduğu için, her türlü mikroba karşı görevlilerce klorlanır. Klorlanmayan ve rutin temizliği yapılmayan havuzlarda çocukluk çağına özgü viral enfeksiyonlar; el, ayak ağız hastalıkları, dış kulak, göz, ve idrar yolu enfeksiyonları sıkça görülür. Böylesi durumlarda, ihmal etmeden en yakın sağlık kuruluşuna başvurmalıyız.

Yaz mevsimlerinde, çocuklarda sıkça görülen hastalıkların başında ishal vakası gelir. Bunun da en önemli nedeni, yaz sıcağına dayanamayan ve açıkta bırakılan yiyeceklerin çabuk bozulmasıdır. Ayrıca sağlıklı olmayan su ve bu sularla karıştırılan diğer sıvılar da ishal sebebidir. O bakımdan, bozulma eğilimi olan yiyecekleri ya kısa zamanda tüketmeliyiz, ya da buzdolabında saklamalıyız.

Eğer herhangi bir nedenle ishale yakalanmış iseniz; *elma, havuç, haşlanmış patates, muz, yoğurt, leblebi, pirinç lapası* gibi yiyecekleri tüketmeniz iyi gelecektir.

Yazın karşılaşacağımız en yaygın hastalıklardan biri de böcek ve sinek ısırmasıdır. Genellikle kapalı mekanlardan ziyade, korunaksız çadır turizmi yapılan alanlarda görülen bir hastalıktır. Böcek ve sinek ısırın bölgelerimizi, önce sabunlu su ile temizlemek, ardından da kısa süreli soğuk uygulama (buz vb.) yapmak, ısırılan yerlerdeki kızarıklık ve kaşıntıları azaltacaktır.

Özellikle sivrisinek ısırıklarını önlemek için çadırların açık kalan kısımlarını *cibinlik* adı verilen ince tül örtülerle kapatmak yararlı olacaktır.

Dr. Baha Kandemir

Sevgili çocuklar,

Bu yazımızda size yazın karşılaşılabileceğiniz bazı hastalıklardan söz etmek istiyorum. Artık temmuz ve ağustos aylarının kavurucu sıcakları her yerde hissedilir oldu. Belki de bazılarınız, yazın boğucu sıcağından kurtulmak için çoktan akarsu kenarlarına, tatil yaptığınız yerlerin özel havuzlarına ya da halk plajlarına koşuyorsunuzdur.

Serinlemek ve yüzmek istediğimizde, özel yüzme havuzlarını ve hijyenik plajları tercih

BİR ŞEHİR - BİR EFSANE

Trabzon

M. Kasım Ak

Sevgili çocuklar,

Hamsili pilavından fındığına, kemençesinden özgün halk oyunlarına, peştamalından Karadeniz fıkralarına kadar Türk folklorunu sımsıcak kuşatan bir ilimizdir Trabzon.

Fındık,tütün,mısır gibi tarım ürünlerinin yanı sıra hayvancılık ve balıkçılık yapmak suretiyle yaklaşık bir milyon nüfusun geçimini sağlayan bu

güzel kentimiz, Doğu Karadeniz kıyı şeridinde yer alan büyük bir liman şehrimizdir.

Kuruluşu İsa'dan önce,756 yıllarına kadar uzanan kent, Yunan, İran, Roma, ve Bizans uygarlıklarının da izlerini taşır. Fatih Sultan Mehmet'in 1461 yılında kalıcı olarak Osmanlı topraklarına kattığı bu güzel kentimizin adıyla ilgili birkaç efsane vardır. Bunlardan biri şöyle:

Vaktiyle, Trabzon'un bulunduğu yerde küçük bir kasaba varmış.Bir gün kasabaya at üstünde, tozu dumana katarak burma bıyıklı bir Türk yiğidi gelmiş. Atını bir nalbant dükkanına çekerek dükkan sahibinden onu nallamasını istemiş. Nalbant, dört nal hazırlamış, ama atın sahibi olan delikanlı nalları beğenmemiş. Bileğinin gücünü göstermek istercesine bütün nalları tek avucunun içine almış. Sonra da onları bir teneke gibi büküp nalbantın önüne atmış.

"Bunlar ne biçim nal,baksana teneke gibi büküldüler." demiş.

■ Uzungöl Yaylası

Nalbant olgun ve sabırlı bir adammış. Hiç ses etmeden daha sağlam nallar hazırlayıp atın ayaklarına çakmış. Delikanlı, nalbandın ücretini ödemek üzere bir altın lira uzatmış. (Sevgili çocuklar bilirsiniz; bütün paraların arka yüzünde kabartma tuğralar bulunur.) Adam parayı aldıktan sonra, paranın üzerindeki padişah tuğrasını bir baş parmak darbesiyle silivermiş. Ardından da atın sahibine dönmüş:

"Tuğrası bozuk parayı bana niçin veriyorsun? Bu geçmez." demiş.

Delikanlı bir altın daha uzatmış. Nalbant, güçlü bir parmak sürtüşüyle onun da tuğrasını bozuvermiş.

Delikanlı, yaşlı adamın kendisine bir ders vermek istediğini anlamış ve utanmış. Özür dileyerek nalbantın elini öpmüş.

İşte bu olayın duyulmasının ardından, kasabanın adı "Tuğra Bozan" olmuş. Zaman içinde, söylenene de "Trabzon" dönüşmüş.

Bir başka efsane de ünlü gezginimiz Evliya Çelebi'ye ait. Onun anlattığına göre ise, Trabzon şehrinin ilk kurucusu zevk ve eğlence sahibi bir kadınmış. Bu nedenle de Trabzon adı, Farsça'da neşeli kadın, ya da kadın sesi anlamına gelen "Turab-zen" sözcüğünden kaynaklanıyormuş.

Bir üçüncü söylence de şu: Fatih Sultan Mehmet bu kenti alınca üzerinde kendi tuğrası bulunan özel sikke (para) bastırmış. Daha önceki paraları da uygulamadan kaldırmış. Bu sebeple şehrin adı, sikke değiştiren anlamına gelen Tuğra bozan olmuş. Halkın dilinde söylene söylene de Trabzon olmuş.

Doğu Karadeniz bölgemizin en önemli ulaşım merkezi olan Trabzon, Zigana Geçidi marifetiyle İran'a bir köprü oluştururken ürettiği çay, fındık, balık konservesi, süt mamulleri gibi ticaret mallarını da deniz taşımacılığı yoluyla Anadolu'ya ulaştırmaktadırlar.

■ Sofraların vazgeçilmesi: Hamsi

■ Trabzon'da bir çay bahçesi

■ Sümela Manastırı

Trabzon, toprak ve deniz mahsullerinin yanı sıra tarihî ve turistik eserleriyle de ülke ekonomisine katkı sunan bir ilimizdir.

Başlıca turistik mekanları: Sümela Manastırı, Trabzon Kalesi, Taş Han, Alaca Han, Sekiz Direkli Hamamı, Paşa Hamamı, Zağanos Paşa Köprüsü, İskender Paşa Camisi, Gülbahar Hatun Külliyesi, Ayasofya Kilisesi, Kızlar Manastırı, Atatürk Köşkü ve daha birçok tarihî eser, yerli ve yabancı turistlerin uğrak yeri olup, Uzungöl Yaylası da görülmeye değer doğal güzellikler arasındadır.

Çocuğun Gelişiminde Geleneksel Oyun ve Oyuncanın Önemi

Bilge Kutad / Pedagog

Oyun deyince aklınıza gelen ilk kelime nedir? Eğlence mi, öğrenme mi, kural mı, koşmak mı, atlamak ya da zıplamak mı? Yoksa hepsi mi? Evet, hepsi ve daha fazlası diyebiliriz. Oyun demek, bir çocuğun dünyası demek. Kendisini en rahat ifade ettiği ortam demek.

Peki oyuncak deyince akla ne gelir? Özel tasarlanmış materyaller, pırıl pırıl parlayan elektronik aletler yoksa pahalı gereçler mi? Hayır, oyuncak deyince çok da özel şeyler düşünmeye hiçbir çocuğun ihtiyacı yoktur. Çünkü etraftaki her şey birer oyuncaca dönüşebilir. Tehlike yaratmayan her materyali her eşyayı oyuncak haline getirebilir çocuklar.

Eski çağ topluluklarında çocuklar için, taştan, ağaçtan, çamurdan oyuncak yaparlardı. Birlikte vakit geçirmeyi çok seven çocuklar, oynayarak öğrenirlerdi. Bu oyunlar bazen hareketli bazen de dinlendirici olabiliyordu. Böylece çocuklar sosyal beceri kazanma, paylaşmayı ve anlaşmayı öğrenme davranışı geliştiriyorlardı. Hatta çoğu zaman kendi

oyuncaklarını kendileri tasarlayabilirlerdi. Nasıl mı? Eski kumaş parçalarını bir araya getirerek sararlar ve top şeklini verirlerdi. Açık havada çeşitli top oyunları oynayarak fazla enerjilerini atarlar, eğlenirler ve grupla birlikte hareket etme bilincini kazanırlardı.

Daha yakın tarihe gelecek olursak, dedelerimizin ninelerimizin oynadıkları oyunlar çok da uzak değildir aslında. Yakan top, saklambaç, birdirbir, istop gibi oyunlar zamanımızda da hâlâ zevkle oynanmaktadır. Fiziksel gelişime etkilerinin yanı sıra, zihinsel gelişim olarak da oyunculara sınırsız imkan sunan oyun çeşitleridir.

Yüzük oyunu ile hem eğlenip hem dinlenen çocuklar, tahmin yeteneklerini kullanarak strateji geliştirmeyi öğrenirler mesela. Sırasını bekleme, bir başkasının hakkına saygı gösterme, kazanma ve kaybetme gibi duyguları tecrübe eder. Yüzük oyununda, fincanların altına bir tane yüzük saklanır ve ebenin altında yüzük olan fincanı tahmin etmesi istenir.

Oyun deyince sadece çocukların akla gelmesi aslında hatadır. Yetişkinler de pekala oyun oynar-

arak vakit geçirip beceri alanlarını destekleyebilirler. Yüzük oyunu işte bu oyunlardan biridir. Yetişkinlerin, özellikle akşamları bir araya gelerek sohbet ettikleri ve bir taraftan da yüzük saklama oyunu ile hoşça vakit geçirdikleri bilinmektedir.

Çocuğu ile birlikte makaralardan ve tellerden araba yapan bir anne-baba, aynı oyuncakla kendisi de oynamak isteyebilir. Bu, içimizdeki çocuğun ve hayal dünyamızın bizi hiçbir zaman terk etmediği anlamına gelir. Anne babası ile vakit geçirme imkanı bulan çocuk için bu zaman dilimi çok kıymetli olacaktır. Yetişkinleri model alma, tepkilerini gözlemleme ve kültür aktarımına katkıda bulunma fırsatı işte bu şekilde hayata geçmektedir.

Bir derenin kenarından topladığı çakıllarla oyun kuran çocuklar, doğal materyallerin büyüdü dünyasına gönüllüce girerler. Toprak zemine çizdikleri bir çemberin içine otuz tane taşı bir anda atar ve tek tek toplamaya başlar ebe. Çakılları birbirine değdirmesi kesinlikle yasaktır. Topladığı her çakıl taşı bir puan kazandırır ona. İşte bu oyunun adına "Otuz Taş" denilmiştir. Tamamen doğal kaynaklardan elde edilmiş gereçler ve çocukların kendi koydukları kurallarla sonsuz bir eğlence.

Yaşamın ilerleyen yıllarında şu durum daha iyi anlaşılacaktır: Oyun, sadece hoşça vakit geçirme eylemi değildir.

Eğlenirken öğrenme, fark etme, anlamlandırma, sonuç çıkarma gibi becerileri de destekleyen bir aktivitedir.

Geleneksel oyun ve oyuncakların yaşatılması, kültürel aktarım konusunda önemli bir olgudur. Yani anne babalarımızdan öğrendiğimiz oyunları, bizler de kendi çocuklarımıza öğretebilmeliyiz. Çocukluk yıllarımızdan kalan oyuncaklarımızla neden torunlarımız da oynamasınlar mesela? Ninemizin diktığı bez bebekleri, dedemizin ipe taktığı kuklaları neden kendi çocuklarımız için saklamayalım?

Bu şekilde vefanın, sevginin ve değer duygusunun çocukların kalbinde yer etmesi hoş bir miras olacaktır. Tüm bunların yanı sıra geri dönüşüm, atık malzemeleri değerlendirme, özgün tasarımlar oluşturma gibi davranışların süreklilik kazanması kaçınılmazdır.

Geleneksel oyun ve oyuncakların yaşatılması, tüketim toplumu olmanın da önüne geçecektir. Sürekli tüketmek ve harcamak yerine üretme hevesinde olan çocuklar, kendi geleceklerine de değer katacaklardır.

DİJİTAL DÜNYADA OYUN BAĞIMLILIĞI

Nesrin Özarıslan*

Büyüklerimizle konuşurken kendi çocukluklarına yönelik: "Hey gidi eski günler hey! Ne oynardık! Sabah evden çıkar, mahallenin diğer çocuklarıyla bir araya gelir, evin yolunu akşam ezanında bulurduk. Çelik çomak, istop, topal karga, horoz dövüşü, çekirge, hımbıl, ip atlama, farfara filli, patlangaç, yattı kalktı." der ve daha nice oyunlar sayarlar. Peki, günümüzde bu oyunları duyduğun oluyor mu? Pek az, belki de hiç.

Neden mi? Çünkü hepimizin hayatına önce bilgisayarlar girdi. Sonrasında küçük tetrisle-ri elimizde bulduk. Arkasından telefonlarımız akıllandı. Tabletlerle ders çalışır, müzik dinler, çeşitli oyunlar oynar olduk. Tabi, bu değişimden dış mekandaki oyunlarımız da nasibini aldı. Belki de en çok etkilenen onlar oldu. Birlikte koşup oynamayı, gülüp eğlenmeyi unuttuk. Varsa yoksa telefon oyunları ve oyun konsolları. Derken hayatımıza yeni bir kavram girdi: Dijital oyun bağımlılığı. Ne anlama geliyormuş, gelin birlikte birlikte bakalım.

Dijital oyun bağımlılığı, oyunda geçirilen sürenin fazlalığı ve bununla ortaya çıkan olumsuz sonuçlarla kendisini gösteriyor. Eğer oyun oynamanın mümkün olmadığı zamanlarda üzüntü ve endişe duyuyorsan, kendini mutlu hissedebilmek için sürekli oyun oynamak istiyorsan, bir türlü oyunu bırakamıyorsan bazı gerçekleri öğrenmenin zamanı gelmiş demektir. Saatlerce bilgisayar oyunları oynamanın zararları neler olabilir acaba?

Başta obezite olmak üzere uyku problemlerin, baş ağrıların, göz kuruluğun, el-bilek rahatsızlıklarının, kas ve iskelet sisteminde ağrılar ve düzensizlikler, çeşitli gelişim sorunlarının olabilir. Şiddet içerikli dijital oyunlar sende öfkeli ve saldırgan davranışlar ortaya çıkarabilir. Bu durum arkadaşlarınla ve yakın çevrendeki insanlarla aranı açabilir, kendini çoğunlukla mutsuz ve üzgün hissedebilirsin. Bu mutsuzluğu oyunla kapatmayı istedikçe problemler daha da içinden çıkılmaz hâl almaya başlar. Diğer taraftan dijital oyuna fazla zaman ayırdığın için derslerin aksayabilir, okul başarın bundan olumsuz etkilenebilir. O zaman ne yapman gerekir? Çözümün başkahramanı tabii ki sensin!

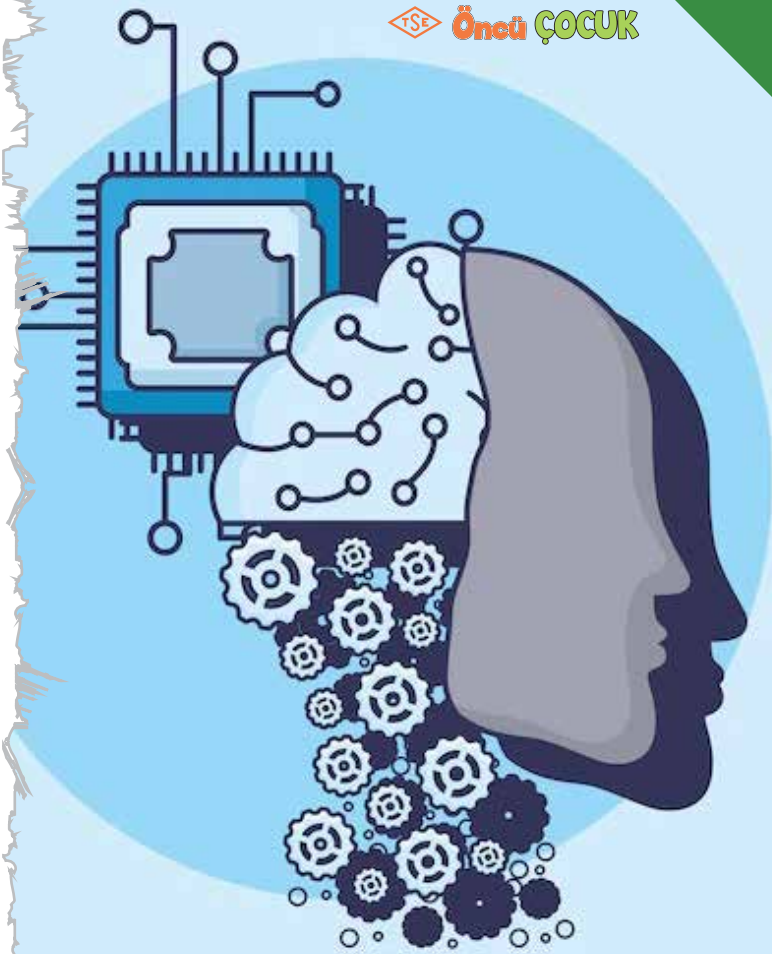
Anne babanı yanına alarak birlikte zaman çizelgesi yapmalısınız. Bu çizelgede seni ve aileni mutlu edecek, birlikte zaman geçirmenize izin verecek, çeşitli gezi, eğlence, sanat, spor, eğitim etkinliklerini de içeren pek çok faaliyete yer verebilirsiniz. Burada sana önemli bir görev daha düşüyor. Dedim ya "başkahraman" sensin diye. Planlarınıza uyma kararlılığı göstermelisin. İşte o zaman göreceksin ki oyun konsolu ya da bilgisayarla harcadığın zamana "çok yazık" olmuş.

Bu yaptığınız "günlük etkinlik planı" sayesinde ailenle daha fazla anı paylaşacak ve varsa bazı buzların eridiğini gözlemleyeceksin. Kendini daha mutlu, daha değerli ve sevgi dolu hissedeceksin.

Başta davranışlarının ve verdiği kararların sorumluluğunu almamız gerekiyor. Bu çocukluğunu yaşayamayacağın anlamına gelmiyor tabii. Dışarı çıkmak, alabildiğine oynamak, koşmak, çocukluğa dair masum afacanlıklar yapmak senin en doğal hakkın. Bunları kullan kullanabildiğin kadar...

Başka bir yazıda görüşebilmek dileği ile sevgiyle kal.

*Millî Eğitim Bakanlığı Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, Şube Müdürü.

Yapay Zeka Nedir?

Mehmet Zirek

Yapay zeka bilgisayarların veya bilgisayar desteğinde çalışan makine ve robotların insan aklına benzer olarak karar vermesidir. Makinelere gelen bilgilerden yeni bilgiler elde etmesi ve buna dayanarak karar vermesidir. Yapay zeka sistemleri topladığı verilerin birbirleri ile ilişkisini araştırır ve olabilecek durumları tahmin etmeye çalışır.

1940 yıllarında Alan Turing şöyle bir fikir ileri sürdü; Bir kişi kimle konuştuğunu bilmeden perde arkasındaki bir robotla sohbet etse ve sohbet sonunda bir insanla konuştuğunu zannetse bu robot tam anlamı ile yapay zekaya sahip kabul edilmelidir.

Yapay zekanın söz konusu olduğu yerlerde hemen hemen insan görünümüne sahip bir robot görürsünüz. Yapay zeka sistemlerinde insanlar tarafından oluşturulan bilgisayar programları kullanılmaktadır.

Öncü Doğruluk Örneği

Üzeyir Gündüz

Öncü Çocuğun annesi üç adet muz almıştı. Muzlardan birini Öncü'ye diğerini de ablasına verdi. Üçüncü muzunu da buzdolabına kaldırdı.

Öncü, kendi muzunu afiyetle yedi ve okuluna gitti. Okuldan eve dönünce, canı yine muz çekti. Dolabı açıp üçüncü muzunu çıkardı. Bıçakla ortasından ikiye böldü. Yarısını yedi, diğer yarısını da;

"Bu da ablama kalsın, onun hakkı." diyerek yeniden dolaba koydu. Çünkü Öncü, doğruluktan ayrılmayan bir çocuktur.

Bir sabah, annesi Öncü'ye biraz para verip markete yolladı.

"Haydi oğlum, on tane yumurta al, gel." dedi.

Öncü, parayı cebine koyup çıktı. Market çok kalabalıktı. Öncü, sırasını bekledi. Sıra kendisine geldiğinde;

"Kerim Amca, lütfen on tane yumurta verebilir misin?" dedi.

Kerim Amca, Öncü'nün istediği yumurtalarla birlikte parasının üstünü de verdi.

Öncü'nün annesi, yumurtaları dolaba koyarken onbir yumurta olduğunu gördü. Kerim Amca kese kâğıdına dalgınlıkla bir yumurta fazla koymuştu. Öncü, annesinden önce davranıp;

"O yumurtayı hemen Kerim Amca'ya geri götürmeliyim anne." dedi. Annesi oğlunun saçlarını okşayarak;

"Elbette götürmelisin." diye karşılık verdi.

Kerim Amca, Öncü'nün bu davranışı karşısında çok duygulanmıştı.

"Sağ olasın yavrum. Sen doğruluk örneği bir çocuksun, aferin sanal!" dedi. Marketteki diğer müşteriler de Öncü'nün yanaklarını okşayarak onu kutladılar.

TÜRKLERİN ZAFER AYI AĞUSTOS

Fatma Yangın Eksioğlu

Sevgili çocuklar,

Tarihi kahramanlıklarla dolu ulusumuzun, millî bayramlarından biri de Zafer Bayramı'dır. Bu bayram, 30 Ağustos 1922'de Dumlupınar'da Mustafa Kemal Paşa başkumandanlığında zaferle sonuçlanan Büyük Taarruz'u anmak için 1926 yılından beri kutladığımız resmî ve ulusal bir bayramdır.

Bildiğiniz gibi, her millî bayramı ulusça büyük bir coşku ve sevinçle kutlarız ama Zafer Bayramı'nın yeri çok farklıdır. Çünkü bu bayram, ulusal kurtuluşumuzun ve bağımsızlığımızın simgesidir.

26 Ağustos 1071'de Malazgirt'te, Sultan Alparslan'ın Doğu Roma İmparatoru Romen Diyojen'i yenmesiyle Anadolu'nun kapıları Türklere açılmış; 30 Ağustos 1922'de Mustafa Kemal emrindeki ordularımızın, ülkemizdeki işgal güçlerini yenerek Başkomutanlık Meydan Muharebesini kazanmasıyla da bu topraklara sonsuza dek Türk mührü vurulmuştur.

Ağustos, millî tarihimize Zaferler Ayı olarak geçmiştir. Çünkü atalarımız, bu ay içerisinde gurur duyacağımız nice zaferler kazanmışlardır.

Malazgirt Savaşı, Türk tarihinin en önemli olaylarından biridir. Zira Selçuklu Sultanı Alparslan, sarsılmaz inancı ve kırk bin kişilik ordusuyla Romen Diyojen'in yetmiş bin kişilik ordusunu yenmiştir. Savaş başlamadan önce, beyaz elbiseler içinde askerlerine yap-

tığı duygu dolu ifadeler içindeki şu satırlar hâlâ belleklerdedir:

"...Artık burada emreden sultan ve emredilen asker yoktur. Bugün ben de sizlerden biriyim...."

Nitekim askerlerinin güven ve desteğiyle zaferi kazanan Sultan Alparslan;

"Size öyle bir vatan aldım ki sonsuza dek sizin olacaktır." demiştir.

Sultan Alparslan'ın bu konuda yaptığı önderlik davranışı, 30 Ağustos'ta Büyük Taarruz'u bizzat yöneten Mustafa Kemal Paşa'da görüyoruz. O da askerlerinin başındaydı:

"Ordular!.. İlk hedefiniz Akdeniz!.." talimatıyla işgalcilere üç koldan saldırıya geçen ordumuz, önce Uşak, Eskişehir, Balıkesir, Bilecik, Aydın ve Manisa'yı; ardından da 9 Eylül'de güzel İzmir'i işgalcilerin elinden kurtardı. İşte 30 Ağustos böyle bir gün.

Ağustos ayında Malazgirt Zaferi'nden sonra birçok zafer kazanılmıştır. Örneğin;

11 Ağustos 1473'de Otlukbeli Zaferi,

23 Ağustos 1514'de Çaldıran Zaferi,

24 Ağustos 1516, Mercidabık Zaferi,

Ağustos 1511 Belgrad'ın Fethi,

29 Ağustos 1526'da Mohaç Zaferi,

1 Ağustos 1571'de Kıbrıs'ın Fethi, bunlar arasındadır.

Ağustos zaferlerimizin tacı olan 30 Ağustos Zafer Bayramı'mız kutlu olsun!

ÖNCÜ ÇOCUK: Dedeciğim, seninle kısa bir söyleşi yapabilir miyiz?

DEDE: Nedir bu? Okul ödevi falan mı ?

ÖNCÜ ÇOCUK: Hayır dedeciğim, *Türk Standard-ları Enstitüsü'nün* bir çocuk dergisi var, orada yayımlanacak.

DEDE: Öyle mi? Gör-müştüm o dergiyi, çok güzel. Ne konuşacağız peki?

ÖNCÜ ÇOCUK: Sizin zamanınızdaki çocuk oyuncakları hakkında söyleşeceğiz. Örneğin siz çocukken nelerle oynardınız, nasıl vakit geçirirdiniz bize biraz onlardan söz etsene.

DEDE: Çocukluğumun yaklaşık on on bir yılı köyde geçti. Okuldan arta kalan zamanlarımızda hayvanlarımızın peşindeydik. Atları, koyunları, keçileri, hindileri otlatırdık. Tabi, sizinkiler gibi fabrika yapımı oyuncaklarımız yoktu. Bütün oyuncaklarımızı doğadan, kendimiz üretirdik. Taşlar, ağaçlar, yapraklar, bitkiler, meyveler, sebzeler, dağ mantarları, dere çamurları, hatta koyunlar keçiler bile bizim oyuncaklarımızın ham maddesiydi.

ÖNCÜ ÇOCUK: Koyunlar keçiler bile mi ?

DEDE: Evet. Koyun ve keçilerin arka bacaklarından çıkan aşıklık kemikleri bizim kış eğlencelerimizin baş oyuncuğuydu. Mesela benim ilk oyuncuğım, dayımın armağan ettiği dört adet aşıklık kemiğiydi. Dördü de farklı renkteydi. Sizin oynadığınız bilçe veya misketler neyse bizim aşıklık kemiklerimiz de oydu. Kurban bayramı geldiğinde aşıklık kemiği toplardık. Beyaz renkli aşıklarımızı,

annelerimizin ip boyadıkları kazanlara atar renklendirirdik. Özel aşıklık torbalarımız vardı. Aşıklık sayılarımızla övünürdük. (Gülüyor.)

ÖNCÜ ÇOCUK: Çok ilginçmiş.

DEDE: Mesela, kış oyun-caklarımızdan biri de iple çevrilen topağlardı. Varlıklı olanların babaları, kasaba-dan satın alırlardı topacı. Üzerleri halka halka boyalı

olurdu, imrenirdik. Ama çoğumuz, kara ağaç dalından keserek, yontarak yapardık topağlarımızı. Ucuna da kabara adı verilen ayakkabı çivisinden çakardık. Evlerde tahta döşemeler üzerinde, dışarıda buz tutmuş su birikintileri üzerinde çevirirdik topağlarımızı. Çok keyifli olurdu. Yarışır-dık. Topacı en uzun dönen birinci olurdu.

ÖNCÜ ÇOCUK: Topaclarınızı kendinizin yapması bana çok ilginç geldi. Ana sınıfında el becerilerimiz gelişsin diye bizlere de oyun hamurundan bazı şeyler yaptırırlardı.

DEDE: (Gülerek) Ama bizimkiler kadar yaratıcı olduğunu sanmıyorum. Bizim oyun hamurumuz çamurdu. Dere kenarlarından en uygun çamuru bulurduk. Üzerine biraz toprak serperek hamur gibi yoğururduk. Uygun kıvama gelince de parça parça kopartır türlü heykelcikler yapardık. Hiç unutmuyorum; bir keresinde çamurdan bir at yapmıştım. Tabi, üstünde binicisiyle birlikte ... Arkadaşlarım çok beğenmişti. O yıllarda yetkili biri beni keşfetseydi, belki ünlü bir heykeltıraş olabilirdim. (Gülüyor)

ÖNCÜ ÇOCUK: Bunları yaz mevsiminde yapıyordunuz, değil mi?

DEDE: Elbette yavrum. Köy çocukları için en verimli oyuncak üretimi yaz mevsimidir. Hepimizin ekmek dağarcığında bir de küçük çakı bulunurdu. Oyuncak yapımında kullandığımız tek âlet...

ÖNCÜ ÇOCUK: Dedeciğim, bunları size birileri mi öğretirdi yoksa siz kendiliğinizden mi yapardınız?

DEDE: Yavrum, bizim öyle *teknoloji tasarım* öğretmenlerimiz yoktu. Anne babalarımızın bağ bahçe işlerinden dolayı zamanları olmazdı. Biz birbirimizin öğretmenleriydik. Ağabeylerimizden ablalarımızdan görürdük her şeyi. Mesela, ablam bir keresinde iki boğumlu bir patates bulmuş ve ondan çok güzel bir bebek yapmıştı. Bacakları kibrit çöpünden, mantosu yeşil marul yaprağından, saçları mısır püskülünden bir prenesti. Hatta kestiği bir salatalık halkasından güzel de bir taç uydurmuştu.

ÖNCÜ ÇOCUK: Çok güzel anlatıyorsun dedeciğim, imrendim doğrusu.

DEDE: İmrenmen normal yavrum. Çünkü bu konuda biz sizden daha şanslıydık. Çünkü biz, hem doğayı tanıyor hem de el yordamıyla orada

kendi yeteneklerimizi geliştiriyorduk. Oysa hazır oyuncaklar, sizin yaratıcı düşüncelerinizi engelliyor. Üstelik bir yığın da para veriyorsunuz. Bizim oyuncaklarımız bedavaydı.

ÖNCÜ ÇOCUK: (Gülüyor) İnan dedeciğim; olayın bu yönünü hiç düşünmemiştim. Ne kadar haklısınız. Peki, senin en iyi yaptığın oyuncak hangisiydi dede?

DEDE: Köye çok uzak bir çeşmemiz vardı. Köyün kadınları, toprak testilerle oradan evlerine su taşırlardı. Çok zordu. Çocukluk hayalime bak: Kuzuları suladığımız çayın kenarına küçük taşlardan bir köy kurardım. Sonra ayçiçeği saplarını küçük parçalar halinde kesip ortasındaki pamuksu maddeyi bir çubuk vasıtasıyla çıkartırdım. Böylece borucuklar üretirdim. Sonra da onları çaydan itibaren birbirine ekleyerek kurduğum köye su getirirdim, nasıl?

ÖNCÜ ÇOCUK: (Gülerek) Harika bir mühendislik!.. Yaratıcı düşünceyle ilgili söylediklerinizi şimdi daha iyi anlıyorum... Sen anlattıkça heyecanlanıyorum; daha başka neler yapardın dede?

DEDE: Karpuz kabuğundan kağnılar yapardım mesela. Yükü ağır olduğu için tekerlekler gıcır gıcır öterdi. Gerçek gıcirtı değildi tabi; ağızımla gıcirtı sesi çıkartırdım.

ÖNCÜ ÇOCUK: (Gülüyor): İçinde ne vardı ki kağrı bu kadar gıcırdıyordu dede?

DEDE: Okul kitaplarımızda *Mustafa Kemal'in Kağnısı* diye bir şiir okumuştuk o yıllarda. Benim kağrı oydu sözüm ona... Cepheye mermi taşırdı. Mermi olarak da bir avuç bamya koyardım içine. Uçları sivri sivri.

ÖNCÜ ÇOCUK: (Gülüyor) Sende ne hayal gücü varmış be dede? Akıllı çocukmuşsun doğrusu. Senin öğretmenin olsaydım sana hep beş verirdim. Bu söyleşi bana yeter, çok teşekkür ederim dedeciğim.

DEDE: Önemli değil kuzum, yolun açık olsun.

İzmir'in Dağlarında Çiçekler Açar

M. Kasım Ak

"İzmir'in dağlarında çiçekler açar
Altın gümüş orda sırmalar saçar
Bozulmuş düşmanlar yel gibi kaçar
Yaşa Mustafa Kemal Paşa yaşa!..
İsmin yazılacak mücevher taşa."

Sevgili çocuklar,

Mustafa Nermi tarafından kaleme alınan ve güzel İzmir'imizi Yunan işgalinden kurtuluşunu dile getiren bu dizeler, eminim hiçbirinizin kulağına yabancı değildir. 1923 yılında bestelenen ve her ulusal bayramda, çalınıp söylenerek millî heyecanımızı doruklara çıkartan bu marşın hikâyesi, ulusal Kurtuluş Savaşı'mızı zaferle taçlandıran Büyük Taarruz'la birlikte başlar.

26 Ağustos 1922 tarihinde, gece sabaha karşı Afyon Kocatepe'de, Mustafa Kemal'in; "Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir ileri!" emriyle başlayan taarruz, kahraman ordumuzun 9 Eylül 1922 tarihinde İzmir'i Yunan işgalcilerinden temizlemesiyle yeni bir boyuta ulaştı. Çünkü İzmir'in düşman işgalinden kurtuluşu, Büyük Taarruz'un son hamlesi ve tam bağımsızlığa giden yolların açılmasıydı.

İzmir'in işgali, Anadolu'da Millî Mücadele'yi ateşleyen bir kıvılcım olmuştu. Bu bakımdan

İzmir'in düşman işgalinden kurtuluşu Anadolu'nun kurtuluşunun simgesi haline geldi.

İzmir'in kurtuluşu, ulusal Kurtuluş Savaşı'mıza son noktayı koyan bir hadise olduğu için, her yıl 9 Eylül tarihi geldiğinde büyük bir bayram havası içinde kutlanır. Büyük bir coşkuyla kahramanlık türküleri okunur; ışık gösterileri, fener alayları düzenlenir; konserler verilir, sinemalarda konuya ilişkin filmler gösterilir.

Bu ulusal gurur gününü unutturmamak için okullarda şiirler okunur, konuşmalar yapılır, piyesler oynanır, Kurtuluş Mücadelesi'nde öne çıkan kahramanlar tanıtılır.

Örneğin; 15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir'e çıkartma yapan Yunan güçlerine karşı direniş başlatan ve ilk kurşunu atan gazeteci Hasan Tahsin rahmetle anılırken, kurtuluş günü, askerleriyle birlikte İzmir'e ilk giren ve vilayet konağında Türk bayrağını göndere çeken süvari komutanı Yüzbaşı Şerafettin unutulmaz.

Birçok ünlü şairimiz, İzmir'in kurtuluşuyla ilgili hafızalarımıza kazınmış, şiirler kaleme almışlardır. Dilerseniz bu destanı, Yusuf Ziya Ortaç'ın "Akdeniz'e" adlı şiirinden şu unutulmaz mısralarıyla, coşkuyla hatırlayalım:

" 26 Ağustos gece sabaha karşı
Topların çelik ağı çaldı bir ölüm marşı
Bu ölüm bestesinin içinde yandı dağlar
Alt üst oldu siperler, eridi demi ağlar.

...
Çekti Kadifekale al bayrağını yine
Güzel İzmir büründü yine eski rengine."

Bir Elektron Öyküsü

Bruno Kaiser

Türkçesi: Üzeyir Gündüz

Adım Elektron. Bay Elektrik'in temsilcisiyim. Sağ olsun, bana hep "Sen benim sağ kolumsun." diye övgüler yağdırır. Firmamızın adı Elektrik. İstedığınız miktarda ışık ve ısı üretiriz. Firmamızda daha benim gibi milyonlarca arkadaşım var, onların adı da Elektron.

Hepimiz, tüy siklet dünya şampiyonu sayılabiliriz. Çünkü milyonlarca adedimiz bir araya gelse, zar zor, bir gramın binde biri ağırlığına ulaşabiliriz. O kadar hafifiz. Ama parolamız belli: *Birlikten kuvvet doğar.*

Sürekli hareket halindeyiz. Durup dinlenmek nedir, bilmeyiz. İyi ki bilmeyiz. Bir dinlenmeye kalksak, yeryüzünde hayat alt üst olur. Değil yeryüzünde, bütün uzayda hayat alt üst olur. Çünkü sonsuz sayıda arkadaşım; uzayda, sizin güneş sisteminizin dışındaki başka sistemlerde de aynı tempoyla hareket ederler.

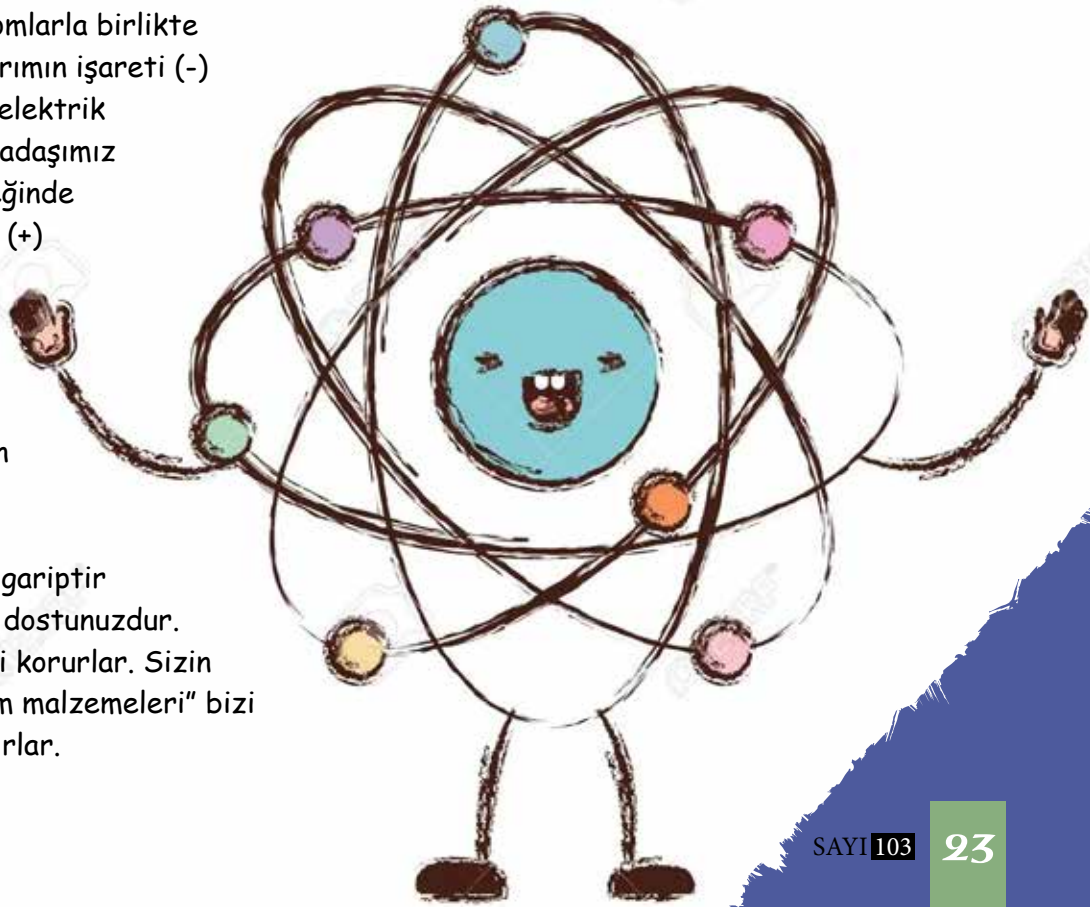
Bizler, sürekli olarak atomlarla birlikte çalışırız. Benim ve arkadaşlarımdan işaret (-) eksidir. Yani bizler, negatif elektrik yüklüyüz. Başka bir grup arkadaşımız da atomun ta içinde, çekirdeğinde otururlar. Onların işareti de (+) artıdır. Adları da pozitif elektrondur. Yani o kardeşlerimiz de pozitif elektrik yüklüdürler.

İsterseniz size, elektron düşmanlarını da tanıtayım. En başta cam ve porselen... Sonra plastik ve kauçuk. Ne gariptir ki, bize düşman olanlar sizin dostunuzdur. Bizi darmadağın ederken sizi korurlar. Sizin anlayacağınız, bu gibi "yalıtım malzemeleri" bizi çoğu kez zor durumda bırakırlar.

Bizi bazen, yağmurlu havalarda, gökyüzünde gösteri yaparken de görürsünüz. Kıvılcım saçarız, şiddetli gök gürültüsü çıkartırız: Yıldırım oluruz, şimşek oluruz. İstemeyerek bir ağaca ya da insana dokunursak, ölümcül olabiliriz. Bu yüzden insanlar bizim zararlarımızdan korunmak için yıldırımsavarları icat ettiler.

Evet, bu acımasız yanlarımızın yanı sıra, hayatı kolaylaştıran yanlarımız da var. Hem de pek çok. Mesela, ampuller bizim sayemizde aydınlatırlar etrafı. Elektrikli ocaklarla yemek pişirirken, elektrikli sobalarla ısınırken biz hep sizin yanınızdayız. Radyo, telefon, telgraf, televizyon ve her türlü motorlu araç gereç, hep bizim aracılığımızla hizmet sunarlar insanlığa.

Bir elektron olarak son birkaç sözüm daha var: Benim ve arkadaşlarımdan, önümüzdeki yüzyıllarda belki de pek çok yeni sürprizlerimiz olacak. Dileriz bu sürprizler mutluluğunuz için olsun. Hiçbir zaman savaşlara ve kötü amaçlara aracılık etmesin.

ÇOCUKLARIN BİRİCİK ADAMI: MEVLÂNA İDRİS ZENGİN

Ayşegül Sözen Dağ

Çocuk edebiyatının usta kaleminden Mevlâna İdris Zengin 7 Haziran 2022 tarihinde genç yaşta aramızdan ayrılmıştır. Hayatı boyunca çocukların en iyi arkadaşı olan Mevlâna İdris, masalları ve şiirleri ile çocuğun dünyasına fantastik bir pencereden seslenmiştir. Çocuklara "adamım" şeklindeki hitabı, onun çocuğa verdiği değeri gösterir.

Mevlâna İdris çocukların limanıdır desem abartmış olmam. Onun masalları çocuğu sımsıkı sarar sarmalar. Onun şiirleri çocukların kalbinde çiçekler açtırır. Mevlâna İdris, menekşelerin dostudur. Hüznün ve sevincin şiiridir. Onun yapıtları her çağın çocuklarına seslenir.

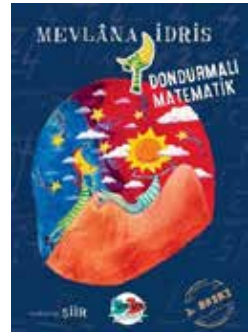
Popüler çocuk edebiyatından uzak duran yazar, nitelikli çocuk edebiyatını hayatının merkezine alarak ölümsüz geride yüzlerce ölümsüz eser bırakmıştır. Birbirinden güzel masallarının bazıları fabl tadındadır. Denemeleri, manifestoları, şiirleri ile çocukların zihinlerinde iz bırakmıştır.

Mevlâna İdris kitaplığı çocuklara hitap ettiği kadar yetişkin okurların da ilgisine mazhar olmuştur. Mevlâna İdris'in masallarından buluşları onun çocuk dünyasına ne kadar hâkim olduğunu göstermektedir. Onun masalları, çocukların ruhunu okşayacak cinsten, merakla ve heyecanla okunmaktadır. Bir masal serisinden Dokuz Düğmeli Adam adlı kitabı, buluş ve dil itibarıyla dönüp dönüp okunası, ilgi uyandıran bir eserdir. Çağdaş masalların ustası Mevlâna İdris, okurlarını masalların içinde bir sandala bindirir, birlikte kürek çekerek onlarla hayalleri eşliğinde karşı kıyıya erişir, karşı kıyıda çocuklarla kır çiçeklerini selamlar.

Çocukların ve içindeki çocuğu hiç büyütme istemeyenlerin yazarı olmuştur Mevlâna İdris. O, bütün çocukların hüznünü ve sevincine şahitlik eden usta bir kalemdi. Mevlâna İdris'e rahmet olsun, ruhu şad olsun.

Bir Kitap: Dondurmalı Matematik

Dondurmayı sevmeyen bir çocuk olur mu? Olmaz elbette. Mevlâna İdris "Dondurmalı Matematik" adlı şiir kitabında, çocuğa şiirsel bir üslupla seslenmiştir. Çocuğun dünyasına en güzel ve çarpıcı imgelerle giren şair, kitap boyunca bir çocuk olmuştur adeta. Dünyanın bütün çocukları olmuştur Mevlâna İdris şiirlerinde. Kâh Afrikalı bir çocuk olur Paltosuz Çocuk şiirinde, kâh romantik bir çocuk olur Adamlar şiirinde. Çocuğun iç dünyasına kelimelerle giren şair, defterine düz çizgi çizemeyen bir çocuk olmuştur Çizgi şiirinde. Tilki ile dost olur, Dost şiirinde. Bazen Ay'a çıkar ve oradan el sallar okurlarına, bütün çocuklara şarkılar söyler.

FABL

Sonunda ders verme amacı güden; güldüren, düşündüren öykülerdir. İnsana ait bir özelliğin insan dışında bir varlığa verilmesidir.

Fablların kahramanları genellikle hayvanlardır.

Ama bu hayvanlar insanlar gibi düşünür, konuşur ve insanlar gibi davranır.

Ay'dan Merhaba

İki çocuk Ay'dan el sallasa gece

Yeryüzüne

Ve merhaba deyince

Şarkı söylese bütün çocuklar

Şaşırırdı herhalde

Şair amcalar

Mevlâna İdris, şiirlerinde tıpkı masallarında olduğu gibi çocuklara felsefi bir kapı aralar buluşlarıyla. Şiirlerinde zaman zaman toplumcu gerçekçiliği satır aralarında işlemiştir. Ekmek ve Aslan şiiri, naif imgelerle bezenmiştir. Bazı şiirleri tabiatın dili olmuştur âdetâ. Gökyüzü ile kardeş olmuştur, çocukların üzüntüsünü tüm kalbiyle duyumsamıştır:

Ben bir çocuğum

Ben bir çocuğum gözlerim mavi

Gökyüzüyle kardeşim

Biliyor musunuz

Üzülünce ağlarım

Gökten de yağmur yağar

Ne sanıyorsunuz

Mevlâna İdris çocuk şiirlerinde, çocuğa göreliliği temel almış ve onların anlayabileceği metaforlar kullanarak çocukçılığın zirvesine ulaşmıştır.

Dondurmalı Matematik; umudun, sevginin, kardeşliğin, azmin ve hüznün kitabıdır. Dondurmalı Matematik, çocuğun gözünden bakmaktır dünyaya. Çocuğun ne kader haklı olduğunun sessiz ünlemesidir. Çocuğun gözünden büyüklere bir eleştiri vardır kitap boyunca. Dondurmalı Matematik, Mevlâna İdris'in "adamları" ile kurmuş olduğu muhteşem bir köprüdür.

AKDENİZ MARŞI'NA NEFES VEREN BİR KADIN BESTECİ: LEYLA SAZ

Leyla Saz, 1850 yılında İstanbul'da doğdu. Babası İsmail Paşa, Osmanlı sarayının harem bölümünde doktordu. Leyla hanım, babasının mesleğinden ötürü, on bir yaşına kadar saray hanımlarının nedimeliğini yaptı. Sarayda kaldığı süre içinde *Nikoğos Ağa* ve *Medeni Aziz Efendi* den dersler alarak klasik Türk müziği alanında kendini geliştirdi.

Babasının vali olarak atandığı Girit'te iyi derecede Fransızca ve Rumca öğrenen Leyla Saz, batı kültürünü yakından tanımanın yanı sıra sarayda başladığı piyano eğitimini de ileri düzeye taşıdı. Giritli Kutbi Efendi'den Osmanlı şiirini öğrenen Leyla Hanım, ilk şiirini on dört yaşında yazdı. On dokuz yaşında evlendi. Eşi Giritli Sırrı Paşa'nın görevi icabı Anadolu, Bağdat ve Balkanlar'da bulundu.

Eşi Sırrı Paşa'nın ölümünden sonra İstanbul'a yerleşen Leyla Saz, kendini tamamen müziğe ve şiire verdi. 06 Aralık 1936'da seksen altı yaşında hayatın kaybeden Leyla Saz'ın iki yüzün üzerinde bestesi bulunuyor. Bunlardan biri de Ulusal Kurtuluş Savaşı'mızı anlatan "Yaslı gittim şen geldim." sözleriyle başlayan *Asker'in Türküsü* adıyla da anılan *Akdeniz Marşı*'dır.

AKDENİZ MARŞI / Semih Fırat

Yaslı gittim şen geldim / Aç koynunu ben geldim / Bana bir yudum su ver / Çok uzak yoldan geldim.

Korkma açıl şen yurdum / Dağlara ordu kurdum / Açık denizlerine / Süngümle kilit vurdum.

Rüzgârlarda atım var / Şimşekten kanadım var / Koynumda al yazılı / Gazilik beratım var.

Deniz deniz Akdeniz / Suları berrak deniz / Karşıda yâr ağlıyor / Yolumu bırak deniz.

Varsın yansın ocağım / Kurtuldu al sancağım / Bayrağımın altında / Ben hür yaşayacağım.

Sağlıklı Atıştırmalıklar

Ayşegül Sözen Dağ

Şöyle sağlıklı atıştırmalıklar eşliğinde kitap okusak ya da film izlese ne güzel olurdu. Atıştırmalık da sağlıklı olur mu demeyin. Çocuklar için onlarca sağlıklı ve bir o kadar da lezzetli atıştırmalıklar yapmak mümkün. Asırlardır süregelen farklı gıda saklama yöntemleri ile meyveleri mevsim dışı yemek de çok güzel. Yazın en güzel meyvelerini adeta sihirli bir bohçaya sarıp kışa hazırlık yapmaktır meyveleri kurutmak. Yaz kurutmaları buzdolabının henüz icat edilmediği dönemler için vazgeçilmez bir yöntem olsa da günümüzde de oldukça popülerdir, hâlâ en sağlıklı saklama yöntemlerinin başında gelir.

Yazları bal gibi şeftaliyi dalından koparıp yemenin tadının hiçbir şekilde karşılığı yoktur; ama kışın ortasında dilimlenmiş kuru şeftaliye de kimse hayır diyemez. İçinde ceviz olan sucuklar da harikulade bir lezzettir. Sucuk dediysem, lafın gelişi. Şekli sucuğu andırdığı için bu tatlıya cevizli sucuk demiş büyüklerimiz. Sonbaharın gelmesiyle cevizler olgunlaşır, üzümler pekmez yapılır, geriye ise bunları birleştirip harikulade atıştırmalıklar yapmak kalır. Hatta artan pekmezli sosa çikolata gibi şekiller verilebilir. Atıştırmalıklar bunlarla da sınırlı değil elbette. Ana malzemelerini buğday ve yoğurdun oluşturduğu kekik kokulu çıtır tarhana vardır ki tadına doyum olmaz. Çerez olarak tüketilen Maraş tarhanası için çocukların tüketebileceği en sağlıklı cips desem abartmış olmam. Adeta kâğıt gibi bir hal olan, kırılgan, gevrek tarhana nasıl bu şekli alıyor kısaca anlatayım: Bol yoğurtlu ve kekikli hatta arzuya göre çörek otlu, biberli, baharatlı karışımlar olabildiğince ince serilir. Güneşin altında iki gün boyunca cips gibi ktır ktır olana kadar kurumaya bırakılır. Maraş tarhanası, kış boyunca, yanında kuru yemişler ile çayın yanındaki en lezzetli atıştırmalıkların başında gelir.

Meyvelerin güneşte kurutulmuş halleri ve çikolataya batırılması ile elde edilen şekerlemelerden bahsetmeden geçemem. İçi çıtır çıtır

portakal dilimi kurusu, dışında harika bir çikolata sosuna kimse hayır demez herhalde. Yapımı hem çok kolay hem de eğlenceli olan meyve kurularına biraz daha yakından bakalım: Üzüm, erik, kayısı, dut, elma, incir, hünnap, armut, şeftali, yaban mersini, Trabzon hurması, Medine hurması...

Bu liste uzar gider. Mevsiminde yetişen bu meyveleri (doğal olmasına özen göstermek kaydıyla) uygun hava koşullarında kurutmak, kış için hazırlanan en güzel atıştırmalıklardandır. Hatta bu listeye rengarenk domatesleri de ekleriz. Çünkü domates şeker oranı itibariyle en harika meyvelerdendir. Birbirinden leziz meyve kuruları çocukların çalışma masalarında, okulda ise beslenme çantalarında yerini alır. Ders arasında midesi

kazınan, beden eğitimi dersinde top oynamaktan enerji kaybeden bir çocuk için bir avuç incir ya da kayısı kurusu harika bir atıştırmalıktır.

Dünyanın Ucundaki Kent: Avustralya - Sidney

Arkadaşlar;

Bu kez size bir kıta devleti olan Avustralya'dan ve Dünya'nın ucundaki kent olarak bilinen Sidney'den söz edeceğim. Kentin böyle adlandırılmasının nedeni diğer kıtalara göre çok çok uzaklarda oluşudur.

Avustralya kıtasının keşfi, Hollandalı denizci Willem Janszoon tarafından 1606 yılında gerçekleştirilmiş olsa da; kıta, 1770 yılında İngiliz denizci James Cook'un Sidney'e ayak basmasıyla Büyük Britanya Krallığı'nın hakimiyetine girmiştir.

Kıtanın asıl yerlileri, iki bin beş yüz yıldır bu topraklarda yaşayan ve Papua Yeni Gine tarafından geldiği sanılan Aborjinlerdir. Toprakların "geleneksel sahibi" olarak da adlandırılan Aborjinler, zaman içinde haksız kısımlara uğramışlarsa da tamamen yok olmamışlardır.

Avustralya yerlileri ya da Avustralya Aborjinleri, Avustralya kıtası yerlilerine verilen addır. Aborjinler,

göçebe hayatı sınırları boyunca hareket halinde yaşamışlardır. Avlanırken mızrak ve bumerang, balık avında ise kanolar kullanmışlar, meyve ve sebze toplamışlardır. Yazılı bir dilleri olmamasına rağmen şarkılar yoluyla ağızdan ağıza birçok bilgi aktarılmıştır. Günümüzde halen kendi dillerini kullanmaktadırlar.

Avustralya, Türkiye'nin on katı büyüklüğünde bir toprağı olmasına karşın, oldukça az bir nüfusa sahiptir. Yaklaşık 27 milyon nüfusu olan Avustralya, yedi eyaletten oluşmaktadır. 1901 yılında federal yapıya kavuşan Avustralya'nın Federal başkenti Kanbera'dır. Sekiz milyon nüfusu ile yedi eyaletin en büyüğü olan Yeni Güney Galler eyaletinin başkenti ise Sidney'dir. Güzelliği nedeniyle kıtanın incisi olarak bilinen Sidney, 1788-1900 yılları arasındaki

İngiliz yönetiminin de başkenti olarak kullanılmıştır.

Avustralya'nın para birimi Avustralya Doları, resmî dili ise İngilizce'dir. Dünyanın pek çok ülkesinden göçmen barındıran Sidney'de, istatistiklere göre, insanların %42'si evlerinde ana dillerini kullanıyorlar. Sidney'de ev ortamında, İngilizce dışında en çok kullanılan yabancı diller ise sırasıyla Çince, Arapça, Vietnamca ve Hinduca'dır.

Çok kültürlü şehir yapısının en güzel örneklerinden biri olan Sidney, Avrupa, Anglosakson, Asya ve Okyanusya kültürünün güzel bir sentezi konumundadır. 1851 yılında, Sidney yakınlarında altın madeni keşfedilmesi nedeniyle, dünyanın pek çok ülkesinden nüfus çekmiş ve bugünkü gelişmişlik seviyesinin temelini de bu oluşturmuştur.

Avustralya'nın en eski kenti olma özelliğini taşıyan Sidney, dünyanın en büyük doğal limanı ve sahilleriyle gidilebilecek en güzel turistik şehirlerden biri olarak kabul edilmektedir. Şehrin iklimi, yılın her mevsiminde ziyaret edilmeye uygundur. Yılın ortalama üçyüz günü güneşli geçen Sidney'de, kış aylarında bile pek soğuk hissedilmez.

Kentin gemicilik merkezi olan Circular Rıhtım'da bulunan Sidney Opera Evi 20. yüzyılın en ünlü ve değişik yapılarından biri olarak kabul edilir. İlginç mimarisiyle, operaya ilgi duymayanları bile kendisine hayran bırakan bu yapı, opera gösterimlerinin yanında; bale, tiyatro, film ve klasik müzik etkinliklerine de ev sahipliği yapmaktadır.

Sidney Köprüsü ise, Sidney'i ve Avustralya'yı simgeleyen en önemli yapılardan bir diğeridir. Köprü yapısal olarak, dünyanın en geniş köprüsü olma unvanına sahiptir.

Sidney, 2000 yılında olimpiyatlara ev sahipliği yaparak ününe ün katmıştır.

Aborjin

Ayrıca yeni yıla ilk giren şehir olmasıyla bilinen kent, Sidney köprüsünde her yıl düzenlediği havai fişek gösterisiyle tüm dünya tarafından ilgiyle takip edilmektedir.

Doğal güzelliği ile insanları kendisine hayran bırakan Sidney, üçü oldukça büyük toplam sekiz adet hayvanat bahçesine sahiptir. Kanguru, Koala, Tazmanya canavarı gibi Avustralya'ya özgü hayvanların yanı sıra, neredeyse dünyadaki tüm hayvan türlerini bu parklarda görebilirsiniz. Sidney'in şehir merkezinden biraz uzaklaşacak olursanız, kanguruları kendi doğal ortamlarında zıplarken veya bir koalayı ağacın dalında uyuklarken görmeniz de mümkündür.

Sörf, dalgıçlık, balıkçılık, yelken ve dağcılık gibi bir çok doğa sporu Sidney halkının yaşamında büyük bir yer tutar. Dünyanın en güzel ve yumuşak kumsallarına sahip olmasının bunda etkisi büyüktür. En ünlü sahillerinden olan Bondi sahili, her yıl turistlerin ve sörfçülerin akınına uğrar.

Sidney, tüm bu özelliklerinden dolayı göçmenler için de oldukça popüler hâle gelmiştir. Öyle ki, nüfusunun %40'ı Avustralya dışında doğan ve ülkeye göç etmiş olan insanlar ve onların ailelerinden oluşmaktadır.

MESLEKLER

FOTOĞRAFÇILIK

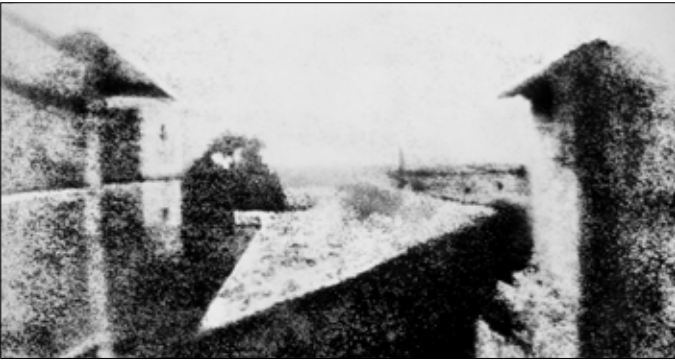
Mustafa Nazif
FOTOĞRAF SANATÇISI

Merhaba çocuklar.

Günümüzün popüler mesleklerinden olan fotoğrafçılık, eskiden şu anki olduğundan çok daha zor şartlarda yerine getiriliyordu. Çekilen fotoğrafların, stüdyoda tab edilmesi, baskısının yapılması bekleniyordu. Tarihte ilk fotoğraf 1826 yılında çekildi. Bu ilk fotoğrafın çekim süresi tam olarak 8 saattir.

Gelişen teknoloji, yerini dijitale bıraktı. Artık cep telefonları bile fotoğraf çekebiliyor. Fotoğrafçılık her ne kadar eskiye kıyasla çok daha kolay gibi görünse de kendi içerisinde zorluklar da barındırır. Fotoğraf çekmenin insanı mutlu eden, rahatlatıcı bir yanı vardır. İnsanlar çektiği her fotoğrafla, biraz da anı biriktirirler.

Bir mesleğin meslek sayılabilmesi ve "profesyonel" tanımının yapılabilmesi için, o alanda insanların kendisini ispat etmiş olması ve yapmış olduğu işten para kazanıyor olması gerekir. Bunun için fotoğraf çekim tekniklerinin çok iyi biliniyor olması, iyi bir gözlem bilgisine

Yıl 1826, Fransa, Le Gras'da Pencere Manzarası. Mucit Joseph Nicéphore Niépce tarafından çekilen ilk fotoğraf karesi. Bu çekilen kare modern fotoğrafçılığın ilk adımı diyebiliriz.

Louis Daguerre tarafından çekilen, içinde insan olan ilk fotoğraf. 1838, Paris, Fransa.

sahip olmak, sürekli kendini geliştirmek, çekilmiş fotoğrafların sunumunun iyi yapılmış olması gerekmektedir.

Fotoğrafçılığın bir çok alt kategorisi ve her fotoğraf kategorisinin de kendine ait çekim teknikleri vardır. Bu yüzden iyi bir fotoğrafçının birçok tekniği bilmesi, aynı zamanda ihtiyacı olan teknik altyapıya da sahip olması gerekmektedir.

Örneğin tarihi bir eser fotoğrafı çekerken daha önceden araştırma yapılması ve o tarihi esere ait özelliklerin değişik açılardan yansıtılması fotoğrafa artı bir değer katmaktadır. Bununla birlikte fotoğraf makinasının önüne takılan her lens ile her fotoğraf çekilmez. Bazı çekimler için özellikle bazı lenslerin kullanılması gerekir. Bu yüzden fotoğrafçılar lens çıkarır, lens takarlar. İyi bir fotoğrafçı, hangi lensi nerede kullanacağını çok iyi bilmek zorundadır.

Fotoğraf aynı zamanda belge özelliği taşır. Geçmişte yaşanan bazı çok önemli olaylara dair fotoğrafları hala görüyoruz. Çünkü tarihin o anına ışık tutmuş, o anları saklamış ve günümüze kadar belge olarak getirmiştir. Bu açıdan baktığımızda, fotoğrafın "belge" olma özelliği çok önemlidir.

Sevgili çocuklar, anlatacaklarımız tabii ki bitmedi. Bir sonraki sayımızda konumuz devam edecek ve her sayıda bir fotoğrafı en güzel şekilde nasıl çekeceğimizi öğreneceğiz.

Asya ve Afrika'da Çocuk

Emin Barış Kandemir

Birmanya, Laos ve Tayland gibi Güney Doğu Asya ülkelerinde yaşayan orta halli Budist aileler, erkek çocuklarını, bir gelenek olarak; yedi - dokuz yaş aralığında, dağ başlarındaki bir manastıra gönderirler.

Çocuklar Budist kültüre uyum sağlama-ları için, yedi gün ila üç ay zarfında burada kalırlar. Oradaki rahiplerin yaşam biçimine eşlik ederler. Alçakgönüllü olmayı, sabrı ve azla yetinmeyi (kanaati) öğrenirler. Onlar gibi, basit yemeklerle beslenirler. Sabah ayininden önce, biraz piring lapası ve meyve yerler.

Daha sonra, kente inip yol kenarların-da günlük yemek toplamaya çıkarlar. Bu deneyimin, çocuklara yetişkin birer birey olabilmelerinde yardımcı olduğu düşünülür. Hatta, açlığa rağmen kendi kendilerinin efendisi olmaya olanak sağladığına inanılır.

Bir Afrika ülkesi olan Kenya'da ise, çocukların ergenliğe geçişleri özel bir törenle kutlanır. Bu kutlama sırasında çocuklara haşlanmış boğa kemiklerinin ilikleri yedirilir. Bu uygulama, sadece beslenme amaçlı değildir. Aynı zamanda, bu hayvanın gücü, kuvveti ve yaşam enerjisinin çocuklara da geçeceğine inanılır. Bunu yiyen çocukların, iyi birer savaşçı olacaklarına ve yaralanma tehlikesinden korunacakları düşünülür.

* Manastıra katılan çocukların sabah kahvaltısı, bir kâse piring ve bir adet ejderha meyvesidir.

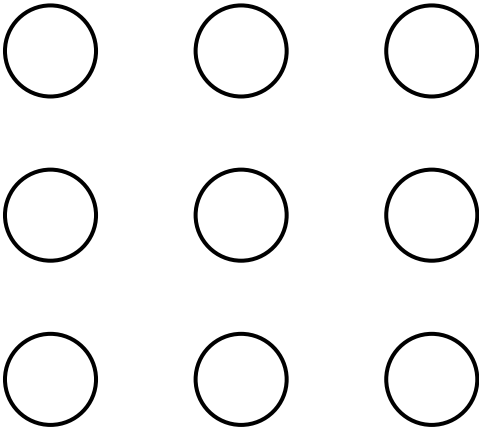

BULALIM EĞLENELİM

Mehmet Zirek

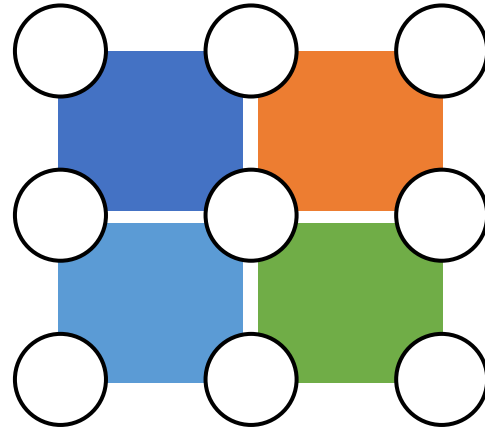
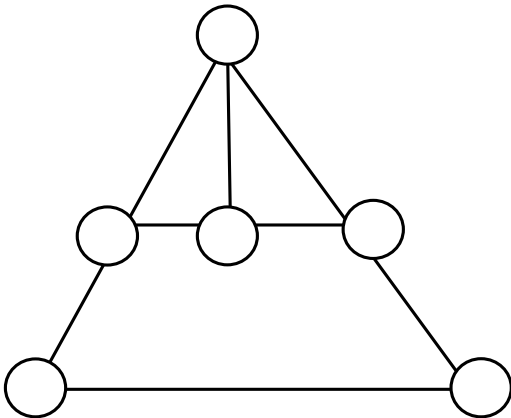
1

1'den 9'a kadar olan sayıları sadece birer defa kullanarak yandaki dairelerin içine öyle yerleştirin ki her karenin köşelerindeki sayıların toplamı 17 olsun.

3

3 ten 10'a kadar olan sayıları yalnız birer defa kullanarak yandaki kutuların içine öyle yerleştirin ki, yan yana ve alt alta 3 sayının toplamı 20 olsun.

2

2 den 10'a kadar olan sayıları sadece birer defa kullanarak yandaki dairelerin içine öyle yerleştirin ki her satırdaki, her sütundaki, her köşegendeki sayıların toplamı 18 olsun.

4

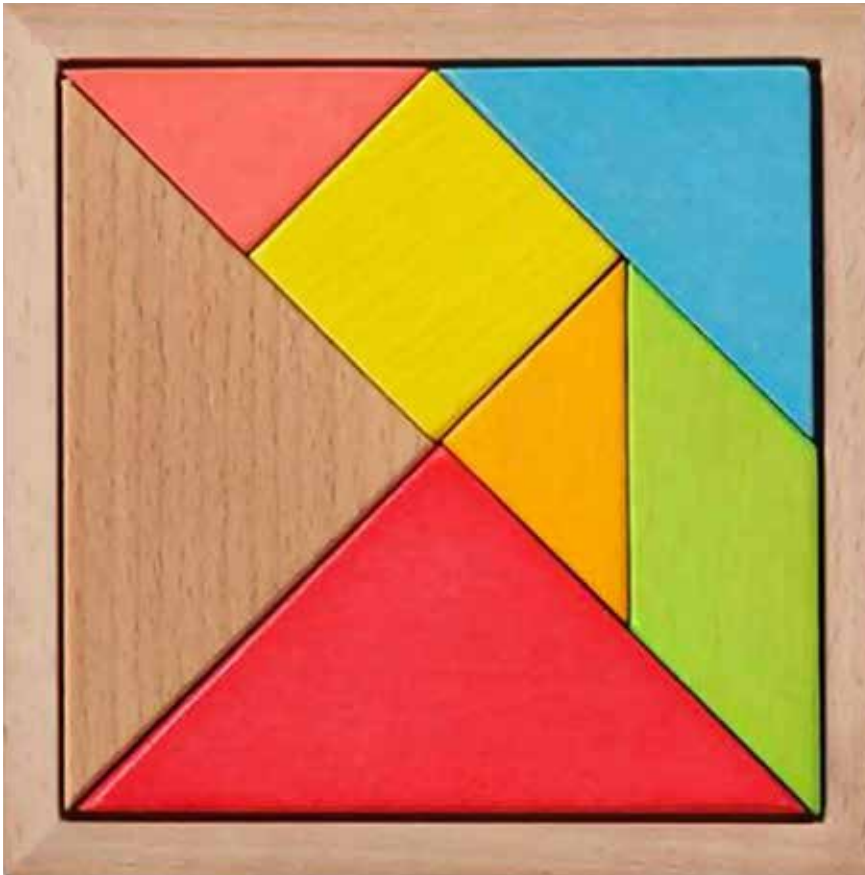
5, 10, 15, 20, 25, 30 sayılarını yalnız birer defa kullanarak aşağıdaki dairelerin içine öyle yerleştirin ki her kenardaki sayıların toplamı 45 olsun.

Tangram

Tangram, taş, kemik, plastik veya tahtadan yapılmış olan geometrik biçimlerdeki yedi adet parçayı bir araya getirerek çeşitli formlar oluşturma esasına dayalı yaratıcı bir zeka oyunudur. Hedeflenen form, geometrik bir şekil, hareket halindeki bir insan figürü, hayvan figürü, alfabedeki bir harf ya da benzeri bir şey olabilir. Hedef olarak belirlenen formu oluşturabilmek için, yedi parçanın tamamını kullanmak gerekir. Bu parçalar, farklı büyüklüklerdeki beş adet üçgen, bir adet kare ve bir adet paralelkenardır. Bu yedi parçanın Güneş, Ay, Mars, Jüpiter, Satürn, Merkür ve Venüs'ü temsil ettiği söylenmektedir. Çin'de geliştirilen bu oyunun ortaya çıkışı çok eski tarihlerde olmuştur.

Siz de Kare şeklindeki bir kartonu aşağıdaki gibi kesebilirsiniz. Bu parçalarla yeni şekiller elde edebilirsiniz. Kesme noktaları tam orta noktalar. Bakalım bu sayfada tangram ile oluşturulmuş figürlerin ne olduklarını bulabilecek misiniz? Kartondan keseceğiniz tangram parçaları ile bu sayfadaki figürleri yapmayı denemeye ne dersiniz?

TSEKurumsal

TSEKurumsal

www.tse.org.tr